

УДК 342.9:338(477)

О.В. Клименко,
здобувач ДНДІ МВС України

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті розкривається зміст адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики України у сфері господарювання, висвітлюються його особливості, розглядаються проблеми правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами, іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, надаються пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності органів державної влади у сфері господарської діяльності, виходячи з потреб адміністративно-правової та регуляторної реформи на сучасному етапі.

Ключові слова: регуляторна політика у сфері господарювання, адміністративно-правове забезпечення, зміст адміністративно-правового забезпечення, суб'єкти господарювання, господарська діяльність.

В статье раскрывается содержание административно-правового обеспечения регуляторной политики Украины в сфере хозяйствования, освещаются его особенности, рассматриваются проблемы правового регулирования хозяйственных отношений, а также административных отношений между регуляторными органами, другими органами государственной власти и субъектами хозяйствования, предоставляются предложения по повышению эффективности деятельности органов государственной власти в сфере хозяйственной деятельности, исходя из потребностей административно-правовой и регуляторной реформы на современном этапе.

Ключевые слова: регуляторная политика в сфере хозяйственной деятельности, административно-правовое обеспечение, содержание административно-правового обеспечения, субъекты хозяйствования, хозяйственная деятельность.

Paper deals with the content of the administrative and legal support of Ukrainian regulatory policy in economics, highlights its features, considers the problems of legal regulation of economic relations and administrative relations of regulatory agencies, other government agencies and entities, suggests proposals for the improving of the efficiency of public authorities in economic activities, based on the needs of modern administrative, legal and regulatory reforming.

Keywords: regulatory policy in economical sphere, administrative and legal support, contents of an administrative and legal support, entities of economical activities, economical activity.

Створення в Україні дієвих механізмів функціонування ринкової економіки зумовлює застосування певних заходів, які вже стали поширеними в державах з розвиненою економікою і за допомогою яких ці країни оптимізували управління своїм господарським комплексом та запровадили ефективну регуляторну політику. Це, у свою чергу, сприяло не лише зміцненню демократії, економічному зростанню та розвитку підприємництва, а й певною мірою збільшенню середнього класу, розвитку виробництва, створенню нових робочих місць, забезпеченню прозорості

та відкритості в діях влади і, як результат, впевненості в тому, що держава несе відповідальність за результати прийнятих її органами та посадовими особами рішень. З огляду на це, впливає, що держава не може втручатися в господарську діяльність суб'єктів підприємництва, а навпаки, повинна створювати умови для його розвитку, а також стимулювати формування ринково-орієнтованої економіки, повинна вести політику інституційної розбудови економіки, адекватну вимогам ринкового господарства. Для цього в Україні мають бути створені належні правові умови, зокрема щодо захисту прав національного виробника і споживача, мають застосуватися заходи стимулювання до споживання продукції національного виробництва, а також протидії витіснення вітчизняного виробника з внутрішніх ринків, має забезпечуватися реальне підвищення конкурентоспроможності продукції національного виробництва шляхом розвитку і впровадження інноваційних та високих технологій і, насамкінець, має зменшуватися державне регулювання, зокрема в межах дозвільної та податкової політики.

Варто наголосити, що в Україні з прийняттям Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” розпочато формування принципово нової прогресивної системи державного управління, спрямованої на переорієнтацію діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, підвищення прозорості процесу прийняття управлінських рішень. Однак ще багато питань адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики у сфері господарювання, у тому числі й проблеми щодо підвищення ефективності діяльності органів державної влади у сфері господарської діяльності, виходячи з потреб адміністративно-правової та регуляторної реформи, потребують свого розв'язання, що зумовлює актуальність та своєчасність дослідження зазначеної проблематики та формулювання пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики України у сфері господарювання.

Значний внесок у дослідження проблем ефективності державної регуляторної політики щодо розвитку підприємництва зробили такі науковці, як: З.С. Варналій, В.Є. Воротін, В.М. Геєць, Я.А.Жаліло, Т.М. Кравцова, Н.С. Криштоф, А.А. Мещеряков та ін. Проте незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, які мають важливе теоретичне та практичне значення, чимало питань та аспектів зазначеної проблеми й дотепер залишаються недостатньо дослідженими. З огляду на це, зважаючи на неврегульованість багатьох аспектів участі держави в господарській сфері за сучасних умов економічного розвитку країни, мета статті полягає в тому, щоб розкрити зміст та особливості адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики України у сфері господарювання, внести корективи до загальноновизнаних теоретичних положень, піддаючи їх необхідній модернізації з урахуванням потреб та інтересів суспільства на сучасному етапі.

Наразі можемо констатувати, що такий термін, як “забезпечення” досить активно використовується в юридичній літературі, в управлінській і правоохоронній діяльності, однак його розуміння здебільшого домислюється тими, хто застосовує закон [1, с. 34]. У загальному розумінні під поняттям “забезпечення” мається на увазі надання (постачання) чогось кимось у достатній кількості; створення повного і достатнього комплексу умов, необхідних для здійснення чогось; надання гарантій [2, с. 124]. У Великому тлумачному словнику української мови термін “забезпечити” означає створити надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [3, с. 281]. З огляду на таке його розуміння, можна стверджувати, що цей термін є головною складовою юридичних визначень правового забезпечення, більшість із яких в основу мають наведену конструкцію [4, с. 85].

Проте необхідно зауважити, що найчастіше причиною помилок науковців у

процесі формування змісту поняття правового забезпечення слугує упущення факту двоякості терміну “забезпечення”: це і сукупність гарантій, і водночас процес, діяльність органів державної влади щодо створення умов, необхідних для реалізації прав і свобод громадян. Таким чином, йдеться про статичний і динамічний аспект поняття “правового забезпечення”. Зокрема, встановлені державою гарантії є статичною компонентою, а відповідна процесуальна діяльність органів державної влади – динамічною [5, с. 37]. Як стверджує О. Дручек, певна кількість проаналізованих ним робіт хвибує на те, що не враховується принцип нерозривності і монолітності статичної та динамічної складової феномену “забезпечення”. Загалом наявні підходи дослідників щодо розуміння змісту поняття правового забезпечення слід звести до двох фундаментальних, які умовно можливо назвати звуженим і розширеним. Відповідно до першого здійснюється акцент чи то лише на динамічному, чи то лише на статичному аспекті поняття забезпечення [2, с. 124]. Тобто у більшості випадків науковці, формулюючи поняття “правове забезпечення”, ігнорують двоєдину сутність терміну “забезпечення”, а саме як процесу і як стану. Тому, на нашу думку, слушною є позиція тих дослідників, які розкривають зазначене поняття саме через конструкцію створення умов, тобто сприяння реалізації регуляторної політики у сфері господарювання, формування найбільш сприятливої атмосфери і не лише в політичній системі, але й у економічній для фактичного утвердження, охорони та захисту прав і свобод громадян у господарській діяльності.

Що стосується поняття “адміністративно-правового забезпечення”, то, зважаючи на специфіку поняття “адміністрування” та з’ясований вище зміст поняття “правового забезпечення”, вважаємо, що адміністративно-правове забезпечення – це здійснюване державою за допомогою спеціальної системи упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, реалізація, охорона, захист і відновлення, тобто діяльність органів державної влади, спрямована на регламентацію, створення найбільш сприятливої атмосфери, фактичне втілення, усунення перешкод, боротьбу з невиконанням обов’язків і зловживанням правами й свободами в господарській діяльності, гарантування нормальної реалізації громадянами конституційних прав та свобод людини і громадянина, відновлення їх первинної якості стосовно сфери господарювання.

Переходячи до з’ясування сутності змісту адміністративно-правового забезпечення регуляторної політики України у сфері господарювання, зазначимо, що на разі нагальним є реформування державної політики розвитку підприємництва в Україні з огляду на необхідність вибудовування функціональної політики підтримки розвитку підприємництва, набуття українською економікою нових конкурентних переваг на світовому ринку та попередження загроз економічній безпеці держави, адже ефективне державне регулювання сприяє здешевленню ведення господарської діяльності, що є вкрай важливим для створення сприятливого інвестиційного клімату та розкриття інноваційного потенціалу економіки.

Як стверджують А.А. Мещеряков та С.В. Сопотян, “здійснення регуляторної політики полягає в установленні простих, чітких, зрозумілих для всіх “правил гри”, забезпеченні їх загального дотримання, створенні умов для вільного доступу до всіх сегментів ринку за єдиними правилами, гарантування всім суб’єктам господарювання захисту їх загальних прав та інтересів” [6, с. 34].

Для досягнення зазначеної мети держава має вжити таких заходів, а саме: сформувані розгалужену ринкову інфраструктуру; запровадити ґрунтовну програму стимулювання внутрішнього ринку в межах відкритої економіки; забезпечити економічно-правовий протекціонізм щодо вітчизняного виробника; перерозподілити ресурси від економічного зростання експортоорієнтованих галузей на вітчизняне виробництво в цілому; змінити фіскальну функцію регулювання на

функцію якісного контролю в разі дотримання вимог економічної безпеки; забезпечити конкурентоспроможність національної економіки на засадах високої продуктивності праці та посилення антимонопольного регулювання; посилити регуляторний вплив державної фінансової політики щодо активізації іноземних інвестицій в Україні; послабити диспропорції в територіальній структурі господарства країни та в її окремих регіонах тощо.

Беручи до уваги той факт, що, починаючи з 90-х років минулого століття, неузгодженість між курсом України на перехід до ринкової економіки та існуючою нормативно-правовою базою регулювання економіки, орієнтованою на адміністративно-командні принципи, призвела фактично до ситуації, за якої провадження вузьковідомчих інтересів органів виконавчої влади необґрунтовано впливало на зростання витрат на діяльність суб'єктів підприємництва, витіснення їх у тіньову сферу і, як результат, утворення несприятливого бізнес-середовища в нашій державі.

Що ж стосується формування механізму регуляторної політики України у сфері господарської діяльності, то воно розпочалося виданням Указу Президента України "Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності" від 3 лютого 1998 року № 79 та набуло подальшого розвитку після прийняття 11 вересня 2003 року Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності".

Як бачимо, прийняття зазначеного закону України певною мірою створило законодавче підґрунтя для здійснення єдиної державної регуляторної політики як на рівні органів виконавчої влади, так і на рівні парламенту та органів місцевого самоврядування. Безумовним надбанням стало законодавче закріплення обов'язковості оприлюднення всіх без винятку проектів регуляторних актів з метою урахування точки зору зацікавлених суб'єктів господарювання та громадськості при підготовці проектів регуляторних актів, а також надання громадськості широких прав щодо участі в регуляторній діяльності органів виконавчої влади на всіх її етапах.

Загалом державна регуляторна політика в Україні у своїх основних формалізованих положеннях відповідає сучасним світовим практикам державного регулювання. Ключовими складовими регуляторної політики є: доступ зацікавлених груп до проекту рішення та регламентація умов попереднього оприлюднення для проведення публічних консультацій, отримання зауважень та пропозицій; якісний та кількісний аналіз можливого впливу рішення на сектори держави, бізнесу та громадськості; оцінка результативності рішення; його періодичний перегляд.

Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності, будучи одним із напрямів державної політики, спрямована на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, сприяє недопущенню прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшенню втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання та усуненню перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та в спосіб, що встановлені Конституцією України та законами України.

Відповідно до зазначеного вище закону в основі державної регуляторної політики лежить поняття "регуляторний акт", тобто нормативно-правовий акт, який повністю або в будь-якій своїй частині спрямований на врегулювання господарських чи адміністративних відносин між органами державної влади і суб'єктами господарювання. Під регуляторним актом слід розуміти будь-який офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим на це органом у визначеній формі та за встановленою процедурою, який регулює суспільно-економічні відносини шляхом встановлення правил поведінки об'єктів цих відносин.

Ефективність регуляторного акта тим значніша, чим більше він відповідає соціальним потребам. Але при цьому державне регулювання господарської діяльності повинне характеризуватися цілеспрямованістю, тобто гарантувати стійкість соціальних справ у державі, в тому числі і у сфері господарської діяльності, і забезпечити їхній розвиток як цілісної системи. Кінцевою метою діяльності держави взагалі, а саме сучасним, закріпленим у Конституції України, критерієм її діяльності є забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя. Держава в процесі здійснення прав і свобод кожним індивідом примиряє егоїстичні інтереси окремих членів суспільства, протиріччя приватного, індивідуального і спільного, використовуючи при цьому правові засоби. Самостійним елементом кінцевих результатів функціонування державного апарату є спільне благо. Ця обставина, звісно, вплинула і на формування уявлення про державне регулювання господарської діяльності.

На думку Т.М. Кравцової, єдина державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності має на меті створити умови для швидкого економічного розвитку країни шляхом забезпечення захисту права громадян на здійснення підприємницької діяльності й запровадження ефективного державного регулювання в господарській сфері. Для реалізації цього правові норми держави повинні стимулювати, підтримувати, захищати вітчизняного товаровиробника [7, с. 377–378].

Уповільнення господарських процесів у національній економіці України зростає на тлі загострення політичних, економічних і соціальних наслідків конфлікту на Сході України та тривалих кризових явищ у економіці, тому нагальним є пошук нових ресурсів економічного розвитку для країни задля встановлення стійкості економіки і попередження загроз економічній безпеці держави. Разом з цим, здійснення державної регуляторної політики має забезпечувати: відповідність державного регулювання вимогам ринкових відносин; прозорість, послідовність та передбачуваність рішень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо регуляторних актів; впровадження нових регуляторних актів лише після проведення всебічного аналізу їх потенційної ефективності в досягненні поставлених цілей та можливого впливу на економічне середовище в Україні; періодичне відстеження ефективності та наслідків упровадження існуючих регуляторних актів і заходів, здійснених у рамках їх реалізації; запровадження процедур публічного обговорення з приводу розробки та прийняття регуляторних актів; узгодження дій усіх центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; звітування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо виконання державної регуляторної політики; запровадження дисциплінарної та адміністративної відповідальності державних службовців за невиконання регуляторних актів та порушення встановлених процедур.

Необхідно також зазначити, що регуляторними органами, діяльність яких має відповідати вимогам щодо здійснення регуляторної політики згідно із Законом України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”, є: Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України; Національний банк України; інші державні органи, зокрема центральні органи виконавчої влади; Верховна Рада Автономної Республіки Крим; Рада міністрів Автономної Республіки Крим; місцеві органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування [8].

Такий широкий перелік регуляторних органів визначений тому, що кожен орган, рішення якого впливає на суб'єктів господарювання, має обґрунтовувати необхідність своїх рішень, розраховувати доходи і витрати від впровадження того чи іншого регуляторного акта. Цей перелік значно ширший ніж попередні, які затверджувалися Указами Президента України. Кожен орган, який відповідає ознакам регуляторного органу, а також, що є вкрай важливим, місцеві органи

виконавчої влади і органи місцевого самоврядування повинні безпосередньо виконувати вимоги регуляторної політики. Мається на увазі, що кожен нормативно-правовий акт, який відповідає ознакам регуляторного акта, має супроводжуватися аналізом регуляторного впливу його норм на державу, бізнес і громадськість, оприлюднюватися для отримання зауважень і пропозицій тощо.

Проте так і не вдалося забезпечити повне та неухильне виконання органами місцевого самоврядування вимог законів та нормативно-правових актів у цій сфері. Як слушно зауважує О.В. Літвінов, існує велика кількість місцевих регулювань, які не завжди економічно доцільні та обґрунтовані і не сприяють створенню належних умов для ведення бізнесу. Крім того, на його думку, місцевим регулюванням притаманні такі вади, як наявність дублювань, суперечливість та неузгодженість, що сприяє зловживанням і корупції [9].

Розв'язання подібної проблеми на рівні місцевих органів виконавчої влади проводилося відповідними указами Президента України у 2005 році. Тож в Україні був певний досвід дерегулювання шляхом проведення прискореного перегляду – за кордоном відомий як “регуляторна гільйотина” [10]. Основним недоліком проведення прискореного перегляду у 2005 році стала його необов'язковість для органів місцевого самоврядування. Як свідчить проведений аналіз, центральні та місцеві органи виконавчої влади привели свої нормативні акти у відповідність до вимог Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”, а нормативні акти органів місцевого самоврядування залишилися без змін.

Врахувавши недоліки попереднього етапу дерегулювання, Верховна Рада України з метою приведення регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування, у відповідність до принципів державної регуляторної політики прийняла 14 грудня 2010 року Закон України “Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування” [11].

Проте регуляторна політика в Україні поки що не стала ефективним інструментом державного впливу на економіку. Підтвердити це твердження можна відсутністю чіткої практики реалізації державної регуляторної політики, відповідно до якої зміни в законодавство про підприємництво можуть бути внесені лише з урахуванням їх ефективності. Державна регуляторна політика необхідна не лише державі, а й підприємцям, оскільки вона забезпечує процедурний порядок управлінської діяльності та дозволяє гармонізувати публічні і приватні інтереси у сфері господарювання. Зневага такими складовими приводить до сковування підприємницької ініціативи, шкодить економіці.

Загалом позитивні кроки реформ, що здійснювалися дотепер, гальмуються їх формальною вибірковістю в практичній площині та характеризуються нездатністю системно впливати на трансформацію економіки. Жодна з наявних проблем функціонування підприємництва в Україні не вирішена, зокрема, залишаються такі проблеми, як: невизначеність і незахищеність прав власності, незбалансованість механізмів вирішення корпоративних спорів у судовому і позасудовому порядку, процедурна переобтяженість ведення господарської діяльності, упередженість основних груп економічних інтересів до реформ, відсутність цілісного управлінського бачення розвитку підприємництва, непрозорість реєстраційної діяльності, формальність покращення стану підприємницького клімату [12, с. 12–14].

З огляду на це, метою регуляторної реформи повинно бути не лише зменшення регуляторного навантаження й бюрократичних перепон у господарській діяльності завдяки спрощенню нормативних регуляторних актів та адміністра-

тивних процедур, а й покращання інституціонального і правового середовища функціонування економіки.

Серед найбільш загальних цілей державної регуляторної політики науковці виділяють такі: гарантування національної безпеки й економічної незалежності країни; формування високопродуктивної ринкової економіки соціального спрямування, громадянського суспільства; зростання національного багатства, гармонізація інтересів держави, регіонів, суб'єктів господарювання; активізація вітчизняних інвестицій в основний капітал; стійкість національної фінансової системи; реалізація основних принципів соціально-економічного розвитку [13, с. 52].

На підставі викладеного вище можна зробити такі висновки: 1) для підвищення ефективності державного регулятивного впливу у сфері господарювання в Україні необхідно узгодити регуляторні цілі, завдання, методи, важелі та інструментарій із іншими системоутворюючими засадами і інструментами державного регулювання, зокрема пріоритетними напрямками внутрішньої та зовнішньої політики держави та економічної політики у сфері експорту, імпорту, оптової, роздрібною торгівлі тощо, адже державна регуляторна політика в господарській діяльності виступає комплексним інструментом їх реалізації за допомогою методів та механізмів державно-приватного партнерства; 2) державна регуляторна політика у сфері господарювання має стати найважливішим елементом управлінських процесів у нашій країні з урахуванням таких факторів: а) будь-які зміни в господарській сфері повинні відбуватися в рамках загальної концепції, заздалегідь сформованої і схваленої у встановленому законом порядку, що виключить можливість здійснення державними органами несумісних між собою заходів впливу на господарську діяльність; б) налагодження загальнодержавного обговорення проектів регуляторних актів, що дозволить сформуванню ефективного не лише для держави, а й для всіх підприємців внутрішньоузгоджене законодавство; 3) механізми та напрями реалізації регулятивного впливу у сфері господарювання в Україні повинні бути адаптовані до європейських принципів і реалізовані на засадах підзвітності державної діяльності суспільству, дотримання ефективності державного регулювання й управління, субсидіарності та пропорційності, прозорості інформації в прийнятті регуляторних рішень, врахування ефекту масштабу дії регуляторного рішення в контексті управління ризиками в економічній діяльності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Степаненко К.В.* Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод громадян України за кордоном : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / К.В. Степаненко. – Дніпропетровськ, 2009. – 229 с.
2. *Дручек О.М.* Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України / О.М. Дручек // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 123–128 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бу-сел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с.
4. *Чуйко З.Д.* Конституційно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України / З.Д. Чуйко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 8. – С. 81–89.
5. *Ігонін Р.В.* Поняття адміністративно-правового забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції / Р.В. Ігонін // Адвокат. – 2011. – № 1 (124). – С. 36–40.
6. *Мещеряков А.А.* Регуляторна політика як складова забезпечення економічної безпеки в Україні / А.А. Мещеряков, С.В. Сопотян // Вісник Академії митної служби України. Серія : Економіка. – 2011. – № 1. – С. 34–39.
7. *Кравцова Т.М.* Адміністративно-правові засади здійснення державної регуляторної політики в сфері господарювання : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 / Т.М. Кравцова ; Національний ун-т внутр. справ. – Х., 2004. – 456 с.

8. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 9. – Ст. 79.

9. *Літвінов О.В.* Прискорений перегляд регуляторних актів органів місцевого самоврядування в Україні : проблеми реалізації / О.В. Літвінов // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2011. – Вип. 2 (6).

10. *Літвінов О.* Регуляторна гільйотина : недоліки та переваги / О. Літвінов // Акт. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. / редкол. : С.М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 3 (21). – С. 27–35.

11. Про прискорений перегляд регуляторних актів, прийнятих органами та посадовими особами місцевого самоврядування : Закон України від 14.12.2010 № 2784-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 24. – Ст. 169.

12. Передумови та пріоритети реформування державної політики розвитку підприємництва в Україні. – К. : НІСД, 2014 – 73 с.

13. *Познякова Н.І.* Напрями реалізації цілей регуляторної політики у сфері торгівлі світлим нафтопродуктами в Україні / Н.І. Познякова // Економічний часопис – XXI. – 2010. – № 11–12. – С. 51–55.

Отримано 14.01.2014